

Rethos – seiere og tapte kamper

I august 2018 sendte FO-Studentene inn høringssvar på forslag til nye retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene. Retningslinjene erstatter dagens rammeplaner. De nye retningslinjene er vedtatt og utdanningsinstitusjonene kan implementere dem allerede denne høsten. Alle skal følge de nye retningslinjene innen neste studieår.

FO-Studentene sendte inn høringssvar på barnevernspedagogutdanningen, sosionomutdanningen og vernepleierutdanningen. Arbeid- og velferdsfag har ikke sin egen rammeplan og har ikke fått sin egen retningslinje, begrunnet i at de ikke er en statlig støttet utdanning. Det har derfor ikke vært mulig for oss å påvirke velferdsviternes utdanning innhold og oppbygging i denne omgang.

Nå som høringssvarene er behandlet og de nye retningslinjene er vedtatt, kan vi endelig se hva vi har fått gjennomslag for, og hvilke kamper vi har tapt. Det er dette denne artikkelen legger fokus på.

Barnevernspedagogutdanningen

Gjennomslag

Vi har fått en rekke gjennomslag for temaer vi ønsket å styrke fokus på i utdanningen. Disse er rus og psykiatri, familie- og nettverksarbeid, kritisk refleksjon, og funksjonsnedsettelse.

Rus og psykiatri er noe alle barnevernspedagoger må jobbe med i møte med sine brukere. Det er derfor essensielt for barnevernspedagoger å ha bred kunnskap om rus og psykiatri. Bred kunnskap legger grunnlaget for forståelse, gode relasjoner og god hjelp. Vi sendte inn forslag om å styrke denne kompetansen. I retningslinjene har det blitt endret fra å 'ha kunnskap', til å 'ha bred kunnskap' om rus og psykiatri, noe som vil medføre et økt antall studiepoeng tilknyttet temaene.

Vi i FO-Studentene mener at det er nødvendig at barnevernspedagoger har bred kunnskap om familie- og nettverksarbeid. Dette er selve kjernen i barnevernspedagogens kompetanse og arbeidsoppgaver. Det danner grunnlaget for barnevernets forståelse av familier og barn som komplekse og som en del av et større nettverk, og det er essensielt i oppbyggingen av tiltak. Ingen barn og familier burde møte barnevernspedagoger som ikke har bred kompetanse om familie- og nettverksarbeid. Vi mener at det ikke er tilstrekkelig å ha kjennskap til dette, slik forslaget til retningslinjer la opp til, og er glade for at de endelige retningslinjene er endret til at barnevernspedagoger skal 'ha bred kunnskap om familie- og nettverksarbeid'.

En bachelor i barnevernsarbeid skal resultere i faglig reflekterte tjenesteutøvere. Beslutningsprosesser, relasjonsbygging og oppbygging av tjenestene skal bygge på kunnskap og erfaring, og skal endres gjennom refleksjon og ny kunnskap på området. Vi har fått gjennomslag for en tydeliggjøring av utdanningens fokus på å integrere teoretisk og praktisk kunnskap, og at studentene skal trenes i kritisk refleksjon over egen profesjon og profesjonsutøvelse.

Vi anser kunnskap om barn med kognitiv og/eller fysisk funksjonsnedsettelse som et viktig kunnskapsområdene for barnevernspedagoger. Ulike former for særskilte behov er noe en barnevernspedagog må kunne gjenkjenne, anerkjenne og forstå i møte med sine brukere. Dette for å sikre barn og familier riktig hjelp til rett tid. Samtidig vil dette danne et bedre grunnlag for samarbeid med andre tjenester og yrkesgrupper, som vernepleiere og sosionomer. Vi foreslo derfor i vårt høringssvar at kunnskap om funksjonsnedsettelser skulle inn i retningslinjen. Det har vi fått gjennomslag for.

Tapte kamper

FO-Studentene mener også at programgruppens forslag til nye retningslinjer hadde for lite fokus på ferdighetstrening. Det er ikke gitt at studentene blir gode yrkesutøvere selv om de leser pensum. I tillegg vet vi at praksisstudiene ikke er tilstrekkelig til å dekke hele behovet for praktiske øvelser. Ferdighetstrening gir for det første studentene mulighet til å trene opp konkrete ferdigheter som å journalføre, skrive vedtak og ha samtaler med tolk. Ettersom det vil være tilnærmet umulig å sørge for at alle studentene får øvd seg på alle de praktiske ferdighetene de trenger gjennom praksisstudiene, kan ferdighetstrening sikre at studentene ikke går ut av studiet uten å kunne et minimum av praktiske ferdigheter. For det andre gir ferdighetstrening studentene en mulighet til å utforske og utfordre sine egne holdninger innen trygge rammer. Det vil slik styrke studentenes refleksjonsevne, noe som vil gjøre dem bedre rustet til å møte utfordringer i tjenestene de skal jobbe i når de avslutter studiet. I vårt høringssvar sendte vi inn et omfattende forslag om å legge inn tydelige krav om bruk av ferdighetstrening i utdanningen. Dette har vi ikke fått gjennomslag for, og det vil derfor fremdeles være opp til hvert enkelt studiested hvor mye trening studentene får i praktiske ferdigheter før endt utdanning.

FO-Studentene foreslo også et økt fokus på samhandlingskompetanse i retningslinjene. Å bygge opp samhandlingskompetanse under studiet er viktig for å tilrettelegge for bedre samhandling i tjenestene. Det er noe både tjenestene og brukerne har behov for. Det er ikke lagt inn føringer på samarbeid med andre studier under utdanningen, og vi mener samarbeidskompetanse er alt for lite nevnt i de vedtatte retningslinjene til å ruste oss for fremtidens tjenester.

Programgruppen som har jobbet frem forslaget om nye retningslinjer etterspurte tilbakemeldinger på forholdet mellom utdanningsinstitusjonens behov for autonomi (mulighet for lokal tilpasning) og behovet for nasjonal standardisering i retningslinjene. Balansen mellom autonomi og standardisering er svært vanskelig og svært viktig. På den ene siden mener vi at utdanningsstedenes autonomi legger grunnlag for gode og inspirerende fagmiljøer ved utdanningsinstitusjonene. På den andre siden mener vi at det er behov for mer likhet mellom utdanningene for å sikre at alle barnevernspedagoger innehar den samme grunnkompetansen. I vårt høringssvar ga vi tydelig tilbakemelding om at forslaget til retningslinjer la opp til for stor grad av autonomi, og for liten grad av nasjonal standardisering. I de endelige retningslinjene har det i stor grad blitt gjort endringer i favør av utdanningsinstitusjonenes autonomi.

Et viktig argument for å ha nasjonal standardisering av utdanningene, er å tilrettelegge for studentmobilitet. Studentmobilitet tilrettelegger for god sosial helse, endringer i livssituasjon,

oppståtte familieforpliktelser i andre byer og andre uforutsette hendelser som kan oppstå i studenters liv. I tillegg vil det å ha et minimum av felles grunnkunnskap, uavhengig studiested, sørge for tydelighet i hva kompetansen til en barnevernspedagog er. Dette kan bidra til et sterkere fagmiljø, at tjenestene kan stille tydeligere krav til kompetanse og bedre forhandlingsevner på arbeidsmarkedet overfor andre, konkurrerende profesjoner. I vårt høringssvar foreslo vi at retningslinjene bør legge noen overordnede føringer for studieprogresjon. Dette har vi fått delvis gjennomslag for gjennom et nytt avsnitt om studieprogresjon som sier at progresjonen i utdanningen skal bygges opp fra generell mot spesialisert kompetanse. Dessverre mener vi at dette ikke er tilstrekkelig til å sikre den graden av likhet mellom utdanningsstedene som vi mener er nødvendig, særlig med hensyn til den store autonomiteten utdanningsstedene har fått når det gjelder praksisstudiene.

Alle våre høringsinnspill ble gitt med utgangspunkt i gjennomførbarheten i utdanningen, da vi ønsker retningslinjer som legger opp til et fulltidsstudium med relevant innhold av god kvalitet. Samtidig sendte vi inn forslag om at retningslinjene skulle presisere en maksimumsgrense på 30 studiepoeng per eksamen. Vi mener at et fag på mer enn 30 studiepoeng ikke legger til rette for et godt læringsutbytte. Dette er ikke tatt med. Alle merknader om studiepoeng er fjernet, noe vi anser at er i fordel for utdanningsinstitusjonenes autonomi. Det kan medføre store forskjeller i kompetanse ut fra hvor man er utdannet, noe vi anser som svært uheldig for profesjonen, tjenestene og brukerne.

Vernepleierutdanningen

Gjennomslag

I vårt høringssvart til retningslinjer for vernepleierutdanningen fikk vi skuffende få gjennomslag. De vi fikk omhandlet temaene seksualitet og samhandlingskompetanse.

Mennesker med kognitiv og/eller fysisk funksjonsnedsettelse er særlig utsatt for seksuelle overgrep. Kunnskap om seksuell utforskning, seksualisert atferd og tegn på overgrep er nødvendig for å ivareta personer som er særlig sårbare. Vi sendte inn forslag om å legge til at studentene skal ha bred kunnskap om alle menneskers rett til seksualliv, og hvordan møte personer med seksualisert atferd på en ivaretakende måte. I de vedtatte retningslinjene er det lagt til at studentene skal ha kunnskap om hvordan seksuelle og andre overgrep skal håndteres. Sammen med videreføringen av at studentene skal ha bred kunnskap om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, anser vi det som at studentenes kunnskap om seksualitet har blitt betydelig styrket.

Vi har også foreslått økt fokus på samhandlingskompetanse i retningslinjene. Å bygge opp samhandlingskompetanse under studiet er viktig for å tilrettelegge for bedre samhandling i tjenestene. Det er noe både tjenestene og brukerne har behov for. På tross av at det ikke legges føringer for samarbeid med andre utdanninger, er det lagt mer fokus på tverrfaglig

samhandling i retningslinjene, og tverrfaglig samarbeid er nå en betydelig del av utdanningen.

Vi i FO-Studentene ønsket også at "psykisk" foran "utviklingshemning" skulle bli fjernet. Dette er i tråd med Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) som konsekvent benytter "utviklingshemning" om både kognitive og fysiske hemninger, for å unngå misforståelser eller sammenligning med psykiske lidelser. Vi støtter NFU sin begrepsbruk og begrunnelse og er glade for at dette er ivaretatt i retningslinjene.

Tapte kamper

Det er mange av innspillene som ikke har fått gjennomslag i retningslinjene for vernepleierutdanningen. Her er forslagene våre som falt.

FO-Studentene mener at vernepleierne burde ha kompetanse om eldre og eldreomsorg. Eldreomsorg er i stor grad dominert av sykepleiere og hjelpepleiere. Samtidig ser vi at samfunnets gjennomsnittsalder øker. Dette viser til et fremtidig kompetansebehov der vernepleierens sosialfaglige og helsefaglige kompetanse kan bidra til gode, effektive og ivaretagende tjenester. Dersom vernepleierne ønsker innpass i eldreomsorgen, må de ha kompetanse som gjør dem aktuelle som arbeidstakere. Vi har derfor foreslått å inkludere kunnskap om Eldres rettigheter og hvordan man kan ivareta deres behov og medvirkningsmuligheter. Dette har ikke blitt inkludert ytterligere. Vi antar at det anses som ivaretatt der retningslinjene ramser opp alder som en av mange temaer som studentene skal få bred kunnskap om gjennom utdanningen. Likevel synes vi det er synd at det ikke presiseres.

En bachelor i vernepleie skal resultere i faglig reflekterte tjenesteutøvere. Beslutningsprosesser, relasjonsbygging og oppbygging av tjenestene skal bygge på kunnskap og erfaring, og skal endres gjennom refleksjon og ny kunnskap på området. Vi foreslo at det skal legges vekt på at studentene kan integrere teoretisk og praktisk kunnskap, og at de trenes i kritisk refleksjon over egen profesjon og profesjonsutøvelse i samhandling med andre. Vi mener at denne kompetansen er viktig for å sørge for en god utvikling av egen praksis og av tjenestene. Dessverre er ikke integrasjonen mellom teori og praksis nevnt i retningslinjene, noe vi er svært skuffet over.

FO-Studentene mener også at programgruppens forslag til nye retningslinjer hadde for lite fokus på ferdighetstrening. Det er ikke gitt at studentene blir gode yrkesutøvere selv om de leser pensum. I tillegg vet vi at praksisstudiene ikke er tilstrekkelig til å dekke hele behovet for praktiske øvelser.

Ferdighetstrening gir for det første studentene mulighet til å trene opp konkrete ferdigheter. Ettersom det vil være tilnærmet umulig å sørge for at alle studentene får øvd seg på alle de praktiske ferdighetene de trenger gjennom praksisstudiene, kan ferdighetstrening sikre at studentene ikke går ut av studiet uten å kunne et minimum av praktiske ferdigheter. For det andre gir ferdighetstrening studentene en mulighet til å utforske og utfordre sine egne holdninger innen trygge rammer. Det vil slik styrke studentenes refleksjonsevne, noe som vil gjøre dem bedre rustet til å møte utfordringer i tjenestene de skal jobbe i når de avslutter studiet. I vårt hørings svar sendte vi inn et omfattende forslag om å legge inn tydelige krav om bruk av ferdighetstrening i utdanningen. Dette har vi ikke fått gjennomslag for, og det vil

derfor fremdeles være opp til hvert enkelt studiested hvor mye trening studentene får i praktiske ferdigheter før endt utdanning.

Vi ønsket oss også en språkvask der 'bruker', 'pasient' og andre betegnelser på mennesker som mottar tjenester fra vernepleier endres gjennomgående til "tjenestemottaker". Det er ikke tatt grep for å sørge for konsekvent begrepsbruk på tross av oppfordringen.

Det er heller ikke lagt til en engelsk tittel på utdanningen, slik som barnevernspedagogene og sosionomene har. Vårt forslag til engelsk tittel på vernepleier var "learning disability nurse". Vi mener det burde oppgis hva utdanningen skal oversettes til for dem som søker utveksling eller arbeid i utlandet, og synes det er synd at retningslinjene ikke inkluderer dette.

Praksis

Vi er svært skuffet over beskrivelsene av praksisstudiene i retningslinjene for vernepleie. Omfanget av praksisstudiene har gått fra minimum 35 uker veiledet brukerrettet praksis, til minimum 30 uker brukerrettet praksis. Det er også endret fra en beskrivelse av hva praksisstudiene skal innebære, til en oppfordring til hva de kan inneholde. Dette styrker utdanningsinstitusjonenes autonomi, og svekker den nasjonale standardiseringen. Vi frykter at dette kan svekke profesjonen ved å utvanne kjernekompetansen og minimumskravene, og at det bidrar til økte forskjeller på kunnskap, kompetanse og ferdigheter utfra hvor man har studert.

I tillegg mener vi i FO-Studentene at det bør være mulig å ønske seg et arbeidsområde for en av praksisperiodene. Praksis er en arena ikke bare for læring, men også for rekruttering. Samtidig forstår vi at det ikke er mulig å love studentene at de kan få velge arbeidsområde, da det er svært utfordrende å finne nok praksisplasser til alle. Vårt forslag var derfor å legge til at studentene skal gis mulighet til å komme med ønske om arbeidsområde for en av praksisperiodene. Dette for at studentene skal ha mulighet til å knytte kontakter på arbeidsmarkedet. Dette er ikke innfridd i retningslinjene.

FO-Studentene mener også at veileder er av enorm betydning for læringsutbyttet til studentene. Uten god veiledning har ikke studentene noen som de kan reflektere faglig med, og da mister de muligheten til å utfordre seg selv, finne andre måter å møte situasjoner på og knytte teorien opp til praktiseringen av faget sitt. Vi foreslo derfor at veileder i praksis bør ha samme grunnutdanning som studenten, og skal inneha nødvendig veilederkompetanse. Studentenes rett på veiledning er ikke nevnt i retningslinjen, noe som vi anser som svært alvorlig for utdanningens kvalitet.

Sosionomutdanningen

Forslaget til retningslinjer for sosionomutdanningen var det best gjennomarbeidede forslaget, og vi hadde lite å klage på i vårt hørings svar.

Et av forslagene våre var å endre ordlyd om studentenes kunnskap om samfunnsarbeid. Vi mener det blir for spesifikt å presisere at studentene skal kunne anvende metoder i samfunnsarbeid. Samfunnsarbeid er et fag med ulike retninger, perspektiver og modeller tilknyttet seg. Vi mener det er riktigere å beskrive det som 'tilnærminger' heller enn konkrete modeller. Dette ble ikke innfridd.

Praksis

Praksis Barnevern

Praksis er den delen av studiet der studenter lærer å knytte teorien opp mot praktisk gjennomførelse og utøvelse av faget. Dersom praksis ikke er tilstrekkelig i omfang og innhold, vil ikke studenten ha utgangspunkt for å lære seg å bruke teorien i praksis. Da ser vi liten nytte av studiet.

Vi sendte inn et forslag om å tydeligere presisere hva studentene skal få erfaring med i praksis. Vi støtter programgruppens spesifisering av hvilke tjenester som er best egnet som praksisplasser, men savner en spesifisering av konkrete læringsmål. Vårt forslag var at studentene skal få erfaring med å etablere kontakt, utrede og undersøke, vurdere og fatte vedtak/beslutninger i samarbeid med samarbeidspartnere og dem som oppsøker hjelp. Dette er ferdigheter som vi mener at alle ferdigutdannede barnevernspedagoger bør kunne. Det er også ferdigheter som er viktig at man får øvd seg på mens man fremdeles er i en opplærings situasjon, da dette vil gi bedre oppfølging og tettere veiledning enn om man må lære det som tjenesteyter. Vårt krav om presisering av læringsmål under praksis har delvis blitt ivaretatt, da retningslinjene nå sier at studentene skal få erfaring med å etablere kontakt med barn og familier, samt utrede/undersøke, vurdere og fatte beslutninger i barnevernssaker.

Vi er uenig i å avgrense praksis på antall uker. Det er omfanget av læringsutbytte som burde avgjøre hvor mye praksis studentene får, ikke hvor mange uker man kaller praksis. Læringsutbytte måles i studiepoeng. Vårt forslag var å øke omfanget av praksis til 45 studiepoeng, fordelt på minimum to praksisperioder i ulike praksisfelt. Vi har ikke fått gjennomslag for å måle praksis i studiepoeng, men har fått delvis gjennomslag for økt omfang. Samtidig er det endret fra "skal" til "bør" når det gjelder hvor mange uker praksis utgjør. Dette kan lett bli en hvilepute for utdanningsinstitusjonene, og er et stort nederlag for oss.

I tillegg har forutsetningen om kvalifisert individuell veiledning blitt fjernet i de vedtatte retningslinjene. Dette er svært alvorlig da alt for mange studenter opplever dårlig og manglende veiledning under praksisstudiene. Veiledning er av enorm betydning for læringsutbyttet til studentene. Uten god veiledning har ikke studentene noen som de kan reflektere faglig med, og da mister de muligheten til å utfordre seg selv, finne andre måter å møte situasjoner på og knytte teorien opp til praktiseringen av faget sitt. Når det gjelder veiledning mener vi at retningslinjene har blitt betydelig dårligere enn forslaget fra programgruppen var.

Praksis vernepleie

Vi er svært skuffet over beskrivelsene av praksisstudiene i retningslinjene for vernepleie. Omfanget av praksisstudiene har gått fra minimum 35 uker veiledet brukerrettet praksis, til minimum 30 uker brukerrettet praksis. Det er også endret fra en beskrivelse av hva praksisstudiene skal innebære, til en oppfordring til hva de kan inneholde. Dette styrker utdanningsinstitusjonenes autonomi, og svekker den nasjonale standardiseringen. Vi frykter at dette kan svekke profesjonen ved å utvanne kjernekompetansen og minimumskravene, og at det bidrar til økte forskjeller på kunnskap, kompetanse og ferdigheter utfra hvor man har studert.

I tillegg mener vi i FO-Studentene at det bør være mulig å ønske seg et arbeidsområde for en av praksisperiodene. Praksis er en arena ikke bare for læring, men også for rekruttering. Samtidig forstår vi at det ikke er mulig å love studentene at de kan få velge arbeidsområde, da det er svært utfordrende å finne nok praksisplasser til alle. Vårt forslag var derfor å legge til at studentene skal gis mulighet til å komme med ønske om arbeidsområde for en av praksisperiodene. Dette for at studentene skal ha mulighet til å knytte kontakter på arbeidsmarkedet. Dette er ikke innfridd i retningslinjene.

FO-Studentene mener også at veileder er av enorm betydning for læringsutbyttet til studentene. Uten god veiledning har ikke studentene noen som de kan reflektere faglig med, og da mister de muligheten til å utfordre seg selv, finne andre måter å møte situasjoner på og knytte teorien opp til praktiseringen av faget sitt. Vi foreslo derfor at veileder i praksis bør ha samme grunnutdanning som studenten, og skal inneha nødvendig veilederkompetanse. Studentenes rett på veiledning er ikke nevnt i retningslinjen, noe som vi anser som svært alvorlig for utdanningens kvalitet.

Praksis Sosialt arbeid

Det viktigste for oss i sosionomenes retningslinjer var praksisstudiene. Programgruppens forslag inneholdt mye bra, men manglet blant annet en presisering av praksisstudienes omfang. Dette fikk vi gjennomslag for på tross av at også sosionomenes retningslinjer måler omfanget i uker, heller enn studiepoeng. Det er nå anbefalt 24 uker praksis, hvorav 20 uker er yrkespraksis, og det anbefales å dele ukene i to perioder, der en av dem gir forvaltningspraksis.

Det desidert viktigste i vårt hørings svar var veilederkompetanse i praksis. Veiledning er av enorm betydning for læringsutbyttet til studentene. Uten god veiledning har ikke studentene noen som de kan reflektere faglig med, og da mister de muligheten til å utfordre seg selv, finne andre måter å møte situasjoner på og knytte teorien opp til praktiseringen av faget sitt. Vårt forslag var å presisere at veileder bør både være utdannet sosionom og ha veilederkompetanse. Dessverre er alle merknader om praksisveiledning tatt ut av retningslinjene. Derimot er det presisert at ferdighetstrening bør skje under veiledning fra en fagansatt med profesjonsbakgrunn, noe vi anser som et steg i riktig retning.